

Нові обрії педагогіки вищої школи

[О. Пономарьов]

#11-12 от 22.05.2008

Криза світової освітньої системи як надзвичайно важливого і відповідального соціального інституту стала вже загально визнаним явищем сучасності, яке ретельно досліджується не тільки філософами-педагогами, а й психологами, соціологами, представниками інших соціально-гуманітарних наук. В Україні ця криза ускладнюється політичною нестабільністю, втратою духовних цінностей і орієнтирів, які супроводжують суперечливе й хаотичне здійснення суспільно-політичних і соціально-економічних трансформацій. А між тим якість професійної підготовки фахівців не витримує ніякої критики, престиж знань і освіти в суспільстві продовжує падати. Відповідно зростає наше технологічне відставання від провідних економічно розвинених країн світу. В результаті Україна у світовому рейтингу конкурентоспроможності своєї продукції посідає аж 178 місце.

Пошуку причин цієї ситуації та ефективних шляхів і засобів успішного її подолання і присвячена чергова Міжнародна наукова конференція «Філософія освіти і формування національної управлінської гуманітарно-технічної еліти (IV Кримські педагогічні читання)», підготовка і проведення якої здійснюється за ініціативою Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Саме тому до участі в її роботі були запрошені провідні вітчизняні та іноземні дослідники в галузі педагогічної теорії і практики, викладачі не тільки соціально-гуманітарних, а й різних інженерних дисциплін, а також талановита наукова молодь.

Уявляється, що чільне місце серед обговорюваних проблем та засобів їх розв'язання посядуть результати теоретичних досліджень і практичних розробок науковців і педагогів-практиків кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами нашого університету. Адже досягнення цієї педагогічної школи знані й визнані не тільки в Україні, а й за її межами, свідченням чого можуть слугувати хоча б численні публікації в Росії, Польщі, Румунії, Білорусі, Таджикистані та інших країнах. Роботи завідувача кафедри, професора О.Г. Романовського, професорів В.А. Друзя, З.О. Черваньової, В.Є. Михайличенко, доцентів О.А. Ігнатюк, В.В. Криводерева, С.М. Резнік, І.А. Юрьєвої та інших завжди зустрічають інтерес педагогічної громадськості, а наші наукові та науково-методичні видання користуються значним попитом в бібліотеках навчальних закладів і наукових установ Академії педагогічних наук України.

Хотілось би сподіватись, що глибокі змістовні доповіді представників справжньої вітчизняної еліти у галузі педагогічної думки дійсно допоможуть відкрити нові обрії педагогіки вищої школи, дозволять, насамперед, виявити причини і знайти шляхи подолання кризи інженерної освіти. Сьогодні ми її вбачаємо і в зниженні рівня шкільної підготовки, і в падінні загального інтересу молоді до техніки, і в недостатньому державному фінансуванні освіти тощо. Однак нам не хочеться визнавати головного. По-перше, криза освіти полягає в тому, що її цілі, зміст і характер перестали відповідати новим реаліям суспільного життя, яке принципово

змінилось. Цілком справедливо Президент АПН України В.Г. Кремень відзначає, як найбільш характерну рису сучасності, те, що вперше в історії зміна поколінь ідей і речей відбувається скоріше, ніж зміна покоління людей.

По-друге, ми, педагоги, виявились недостатньо готовими до того, щоб так переглянути зміст і характер освіти, аби вони відповідали не тільки новим суспільним вимогам до фахової компетенції, особистісних якостей, загальної і професійної культури випускника, а й освітнім потребам самої особистості студента. Ми втратили бачення глобальних цілей освіти, звівши її тільки до повідомлення студентові певної кількості інформації, нехтуємо завданнями його виховання і особистісного розвитку. В результаті зникає необхідний зв'язок між світоглядною, фундаментальною, фаховою і соціально-гуманітарною підготовкою, сприйняття картини світу у його єдності й цілісності, посилюється технократичний тип мислення.

Ми не навчаємо студента головному – думати і розуміти, примушуючи його механічно засвоювати навчальний матеріал, забуваємо слова видатного українського педагога К.Д. Ушинського, що студент – не судина, яку треба наповнити, а факел, який треба запалити. Наше головне завдання полягає не в тому, щоб повідомити студентові певну суму знань, які до того ж можуть швидко застарюватись, а в тому, щоб навчити його самостійно здобувати знання, прищепити бажання і здатність до самонавчання, самовиховання і самовдосконалення протягом усього його активного трудового життя.

Можливість же успішного вирішення цих завдань визначається перш за все глибоким усвідомленням науково-педагогічним складом вищої школи тієї обставини, що структура професійної компетенції викладача складається з двох рівноцінних і однаково важливих компонентів. Першим з них виступає його глибока обізнаність у сфері тієї спеціальності, яку він обрав, і дисципліни, яку він викладає, його прагнення постійно розширювати й оновлювати свою інформаційну базу, як за рахунок власних досліджень, так і шляхом регулярного знайомства з досягненнями світової науки і техніки у цій та суміжних галузях. Другим же, не менш істотним компонентом виступає педагогічна майстерність, адже викладач – це перш за все педагог. Тут мається на увазі і його знання принципів і закономірностей організації навчально-виховного процесу, і його прагнення постійно удосконалювати методику викладання відповідно до особливостей конкретної аудиторії, спеціальності студентів та їх потреб у знанні конкретної дисципліни.

Слід нагадати, що особистість викладача є одним з найдієвіших чинників у забезпеченні належної якості професійної освіти і особистісного розвитку майбутнього фахівця. А тому педагог має бути високоморальною і висококультурною людиною, справжнім взірцем для студентів. Сьогодні ж, на превеликий жаль, як свідчать визнання студентів і самих викладачів, деякі з них не відвідують художніх виставок і музичних концертів, роками не бувають в театрі чи музеї, не читають художньої літератури і навіть не знайомляться з останніми досягненнями у сфері своєї професійної діяльності, не говорячи вже про педагогіку вищої школи, не можуть навіть сказати, яку філософію освіти вони сповідують. Однією зі спроб подолати цю ситуацію і має стати наша конференція.

О. Пономарьов, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними

системами